

Sermaye, Teknoloji ve Proletarya - II

Anarşist Ekonomi Tartışmaları (26)

Miguel Amorós

16.07.2017

Anarşist Ekonomi Tartışmaları başlıklı yazı dizimizin bu bölümünde, önceki sayıda ilk bölümünü yayımladığımız, anarşist militan, tarihçi ve teorisyen Miguel Amorós'un, kapitalizm-teknoloji-ilerleme ilişkisini incelediği konuşmasına devam ediyoruz. Amorós bu bölümde, geçen yüzyılda muhalif kesimler arasında yaygın olan işçici ideolojiyi eleştirirken, ilerleme karşıtı teorisinin perspektifinden özgürlük mücadelesini anlatıyor.

Altmış ve yetmişli yılların isyanları, eski işçi hareketinin kısıtlarına işaret ederek, devrimi, yaşamın bütünsel ve yıkıcı bir dönüşümü olarak tanımladı. Sitüasyonistlerin "Proleter, hayatı üzerinde hiçbir gücü olmayan ve bunu bilen kişidir" tanımını, sınıf mücadelesini günlük hayatın zeminine taşısa da, Amerikalı radikallerinin daha uyumlu olan mücadeleciler toplumlara ya da kardeşlikleri ile karşılaştırıldığında, Sitüasyonist Enternasyonal'in konseyci işçiciliği ile bir ölçüde çatıştı. Avrupa'da, endüstriyel proletarya hala üretimin merkezindeydi ve yeni sınıf bilinci eskisi ile anlaşmazlığa girdi. Genç radikaller, kendilerini sıklıkla fabrikalardaki eski militanlarla çatışma içinde buluyorlardı. İşçici ideal, her türlü özgürlüğü, deneyim serbestliğini ve tüm toplumsal ön yargı ve sözleşmelerin kaldırılmasını talep eden yaşam biçimlerinin yaygın şekilde ortaya çıkmasıyla tamamen geçersiz hale geldi. İşçi hareketinin son dalgaları, modernleşme sürecinin krizine tepki olarak, bir tür "işçi özerkliğinin" yenilenme ya da ikinci bir hareketlenme yanlısaması yaratabiliyordu. Ancak bunlar, bir bütün olarak çok daha ileri gitme potansiyeline sahip olan hareketin, en kati yenilgiye uğrayan kesimlerinden geliyordu. Fabrikalardaki isyan, gündelik hayatın isyanıyla el ele gittiği sürece, bir ölçüde yeniden keşif ve otonomi imkanı vardı, ama bu birliktelik kısa sürüyordu. Sonraki yıllarda, yenilginin acı tadı, önceki yılların gerçekçi olmayan iyimserliğini bastırdı. Kurumsallaşma, devlet yardımları ve seçim mekanizmaları ile birlikte işçi bürokrasi, radikal işçilerin giriştikleri küçük çaplı çatışmalarla önleyemeyen, son derece gerici bir unsura dönüştü. Nadir istisnalar dışında, bu hareket aynı arazide kaldı; ücretler, mesai saatleri ya da iş güvenliği konusundaki mücadeleler, ne kadar meşru ya da ne kadar şiddetli olursa olsunlar ve mücadelelerinden ne kadar çok sayıda meclis oluşursa oluşsun; sermayenin sınırlarını aşmadılar ve bu nedenle, ne siyasal-sendikal kayırmacılığı yıkabildiler, ne de günlük yaşamın sömürgelelikten kurtulmasına katkıda bulundular. Kapitalizme karşı değil, kapitalizmin kendi kendini tasfiye sürecine giren belirli bir biçimine karşı savaştılar. Dahası, sermayenin seksenlerdeki saldırısı, gümrükleri açtı, tüketimini genelleştirdi ve fabrikalardaki radikal isyanlara son verdi. Otomasyon, ücretli emekçi kitlelerini inşaat, dağıtım ve turizme yöneltti. Sendika sözleşmeleri ise, eski, dikey müzakere modelini geri getirdi ve isyanlarda sınıf bilincinin üzerine örttü. Geri kalanı da baskı halletti. İş yerindeki mücadele, kapitalist felaketlerin olmadığı, kısıtlanmayan bir yaşam için olan mücadeleden kesin olarak ayrıldı. Devrim fikri tümüyle itibarsızlaştırıldı ve ütopyalar müzesine gönderildi. İşçiciliği savunanlardan arta kalanlar, tüketici, uysal ve yönlendirilebilen bir ücretli emekçi kitlesinin gözetimi ve evrensel kurtuluş ideallerinin taşıyıcısı olan soyut bir işçi sınıfının hayali arasında gittikçe daha fazla sıkıştı. Bu kesim, bu noktadan sonra kendini gettosuna kapattı; dogmaları, simgeleri ve ritüelleri ile birlikte fraksiyonlar biçiminde hayatta kaldı; yetersiz bir toplumsal analiz ve pratikten doğan basit bir ideoloji olmaktan vazgeçti ve teknolojik çağda ona ayrılan yere yerleşti.

İşçicilik (Uvriyerizm):

Ücretli emeği ve onun yol açtığı sömürü ve yabancılaşmayı fark etmiş olan bireylere propagandasını yapmayı savunan ideoloji. Stalinizm ve Nazizm gibi birçok devlet ideolojisinde bu tür bir işçi hayranlığı vardır. İşçiler, ulusun, ekonominin ve kapitalin inşasındaki rolleri nedeniyle onurlandırılırlar. İşçicilik sadece "üretken" emeği destekler.

Proletarya devrimini savunanlar gibi, emeği, toplumun tamamının ortak, örgütleyici ilkesi olarak düşünenler, sosyalizmi, sermayeden kurtarılmış evrimsel süreçler yoluyla toplumsal reform arayışında olan bir işçi rejimi olarak sunarlar. Bu perspektifle bakıldığında -ilerlemenin ya da burjuvazinin perspektifiyle-

sosyalizm, kapitalizmin düzeltilmiş bir halinden başka bir şey değildir ve işçi hareketi modernleşmenin bir aracıdır. Bu yolculuk çok fazla toparlanma gerektirmiyordu ve işçici bürokratlar tüm sonuçlarını bilerek bunu seçtiler: adına ister “refah devleti” densin, ister “üst düzeyde gelişmiş toplum”, gerçek kapitalizm gerçekte mümkün olan tek sosyalizmdi. Bu görüşe göre, asıl tehlike, entegrasyon değil, dışlanmadır; yani çok fazla kapitalizm değil, çok az kapitalizmdir. Geçmişte, sosyalizm sıklıkla, kapitalizmin tutarlı biçimi olarak ortaya atılıyordu; artık daha “insan” (ve daha Keynesçi) uyarlamasının mümkün olduğu düşünüldüğüne göre, kapitalizm, sosyalizmin tutarlı biçimi olduğunu kanıtladı. Anti-kapitalizm, eğer bir çelişkide sıkışıp kalmak istemiyorsa, üretim güçlerine ve piyasanın yasalarına temelden bir tepki vermelidir. Malların üretimi ve dağıtımını, sırf üretim ve dağıtım işçilerin eline geçti diye, malların üretimi ve dağıtımından çıkmayacaktır; ve eğer bu gerçekleşirse, tam olarak yok etmek istediği şeyleri, şu ya da bu biçimde yeniden üretecektir: patronlar, özel mülkiyet, sanayi, pazar ve devlet. Emek, tamamen gelişmiş bir tüketim toplumunun içine yerleştirildiğinde, artık özgür toplumun temellerini oluşturmak bir yana, bir ezilenler toplumu bile oluşturamaz. Özgür toplumun temeli, ancak yaşam olabilir.

Proletaryayı kaldırmadan kapitalizmi ortadan kaldırmak, kapitalizmin başka bir biçimini ve sonuç olarak başka bir egemen sınıfı ve bir başka devleti yeniden üretmeye eş değer olurdu. İlerleme ideolojisini reddetmeden proletaryayı ortadan kaldırmak da aynı sonuçlara götürür. Emtianın saltanatını sona erdirmek istiyorsan, emeği de, onun varlığını sağlayan teknolojiyi de ortadan kaldırmalısın; kısacası, bireyleri işçi olma durumundan özgürleştirmelisin, onları ücretli emekçilere, makinenin aksesuarlarına ve tüketicinin kölelerine dönüştüren nesnelleştirilmiş toplumsal ilişkilerden özgürleştirmelisin. Emeğin nesnelleştirilmesi öncelikle üretim araçlarında engellenmelidir, ama bu, üretim araçlarının kolektif olarak ele geçirilmesi ya da otomasyon yoluyla değil, kent-fabrika sisteminin sökülmesi ve merkezileştiren makinelerinin terk edilmesiyle gerçekleştirilmelidir. Bu süreç aynı zamanda dolaşımda da gerçekleştirilmelidir, ama sadece paranın ve pazarın değil, yeni emek biçimi olan teknolojik boş zaman eğlencelerinin de kaldırılmasıyla. Emekten kurtarılan bir yaşam, boş zaman değildir; diğer şeylerin yanında, üretken faaliyetlerin, “doğayla metabolizmanın”, ihtiyaçları karşıladığı ama sosyal işlevselliği belirlemediği, “evrensel kardeşliği” hiçbir şekilde değiştirmedeği (diğer bir deyişle, özgür toplumsal ilişkilerin yeniden üretilmesini engellemediği) bir yaşamdır. Devrimin peşinde olduğu şey, bireylerin yaşamı geri almak için, yaşamın bütün anlarını özgürce inşa ederek, emek zincirlerini —özellikle de teknolojik olanları— kırmasıdır. Yapaylaştırmaya son verdiğinde, ihtiyaçların, erotizmin, arzuların ve hayallerin manipülasyonuna son verdiğinde, gücün ve teknolojinin özerkliğinin getirdiği kısıtlamalarına son verdiğinde, yaşam engellerden ve dayatmalardan kurtulacak ve kendi hizmetinde olacaktır: emek ve tüketim alanından, yani zararlı olgulardan ve teslimiyetten kaçacaktır. İnsan ile makine arasındaki, insanlık ile doğa arasındaki veya daha doğrusu bireyler ve şeyler arasındaki ilişkilerin yeniden keşfedilmesi gerekecek ve toplumun ahlaki olarak ve hiyerarşiler olmaksızın, tarımı, sanatı ve gerçek ihtiyaçların ve arzuların karşılanmasını esas alan çok yönlü bir teknolojinin yardımıyla, karşılıklı birlikte yaşamının gereklerine göre yeniden yapılanması gerekecek. Toprağın dengesini geri getirmek, şehirlerin büyüklüğünü azaltmak ve çevreyle, tahakküme dayalı olmayan, yeni ilişkiler kurmak. Özgür toplumlar oluşturmak. Geçmişte ve bugün toplumsal gelenekler, sosyal yaşamın ritmini düzenlese de; bu paradoksal olarak, geçmişin o ya da bu anına geri döneceği anlamına gelmez. Bilakis, bugün temiz bir sayfa açmak gerekir.

Anarşist Kütüphane

Miguel Amorós
Sermaye, Teknoloji ve Proletarya - II
Anarşist Ekonomi Tartışmaları (26)
16.07.2017

Çeviri: Özgür Oktay - Bu yazı Meydan Gazetesi'nin 39. sayısında yayınlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net